

Inventarisaties van dagvlinders en libellen op een aantal terreinen van Natuurmonumenten

**Steenbergerveld
Schansduinen
Fledder**

**Werkgroep Vlinders en Libellen
IVN Roden-Norg
2025**

Voorblad: Smaragdlibel bij de bovenloop van De Slokkert op het terrein Fledder (foto Berry Polling)

INHOUD

1. Inleiding	4
2. Werkwijze, rooster en het weer	4
3. SNL-beheertypen met bijbehorende kwalificerende soorten	6
4. Dagvlindergroepen	7
5. Beschrijving, beheertypen en waarnemingen per gebied	8
5.1 Steenbergerveld	8
5.2 Schansduinen	11
5.3 Fledder	15
6. Diversen	17
6.1 Aantallen dagvlinders en libellen per waarnemer	17
6.2 Wanneer vlogen de dagvlinders?	18
6.3 Overige waarnemingen van flora en fauna	18
6.4 Beschikbaarheid individuele waarnemingen	19

Waarnemers:

Lammert Jan Aardema, Wil Folkers, Johanna Hefting, Toos van de Klashorst, Hannie Leerentveld, Dirk Luijt, Rinze van der Mei, Jeroen Niezen, Ipie Pater, Berry Polling, Lidy Pool, Nelleke Sijses en Hilly Tepper

Rapportage: Ton Schoenmaker

Roden, 29 december 2025

1. Inleiding

In overleg met Warner Reinink, boswachter ecologie bij Natuurmonumenten Groningen en Noord-Drenthe, zijn in 2025 de volgende gebieden geïnventariseerd: Steenbergerveld, Schansduinen en Fledder. De waarnemers kregen gedetailleerde kaarten met informatie over de ligging van de gebieden en de toegangswegen. Behalve naar dagvlinders werd er door vrijwel alle waarnemers ook gekeken naar libellen en overige bijzondere flora en fauna. De waarnemingresultaten worden weergegeven in kaartjes en tabellen.

2. Werkwijze, rooster en het weer

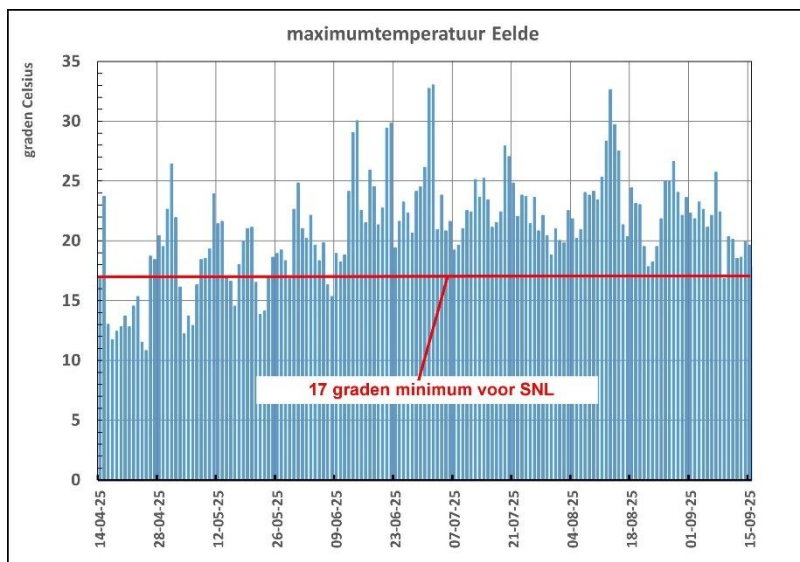
De gebieden zijn geïnventariseerd volgens de richtlijnen van SNL (Subsidieregeling Natuur en Landschap) om zo mogelijk van dagvlinders en libellen de doelsoorten vast te stellen, die behoren bij de beheertypen van de diverse terreinen. Als werkgroep hebben we de taak wat ruimer opgevat en alle soorten dagvlinders en libellen in de betreffende gebieden geregistreerd. Alle waarnemingen in het veld zijn digitaal uitgevoerd met smartphone of tablet. Voor het invoeren van datum, soort, aantal, XY-coördinaten (RD) en eventuele aanvullende bijzonderheden werd gebruikgemaakt van de apps *NDFF-invoer* (Telmee) of *ObsMapp/iObs* (Waarneming.nl). Uiteindelijk werkten 6 waarnemers met *ObsMapp/iObs*, 4 met *NDFF-invoer* en 2 met allebei. De apps voldoen ruimschoots aan de eis, dat de nauwkeurigheid van de positie van de waarneming minimaal 100 meter dient te zijn.

De te inventariseren terreinen werden meestal elke twee weken door wisselende tweetallen bezocht vanaf week 16 tot en met week 37. Het rooster op de volgende bladzijde laat zien wie wanneer welke terreinen heeft bezocht. Dit rooster wijkt door onderling ruilen en weersomstandigheden enigszins af van de oorspronkelijke planning. In totaal is er op de terreinen tijdens 26 rondes met 1 tot 3 waarnemers circa 97 uur geïnventariseerd. Tijdens het inventariseren liepen de waarnemers op ruime afstand van elkaar door het terrein, waarbij voor de vlinders speciale aandacht werd gegeven aan bloeiende planten.

Het inventariseren werd uitgevoerd volgens de door SNL gestelde voorwaarden:

tijd	temperatuur	bewolgingsgraad	windkracht	neerslag
10h -18h	minimaal 17°C	minder dan 50%	minder dan 5 Bft	geen

De grafiek hiernaast toont de maximale dagtemperatuur voor Eelde (KNMI). Op een dag dat het maximum onder de 17°C ligt, mag er volgens de SNL-richtlijnen niet geïnventariseerd worden. Dit jaar waren de temperaturen in april en begin mei soms *ongunstig*, maar in de rest van het seizoen waren de omstandigheden qua temperatuur over het algemeen goed. April, mei en juni waren droger dan normaal, maar juli redelijk nat met 105 mm neerslag. Na een droge en warme augustus volgde een flink natte september.

Gebieden: Steenbergerveld (NM), Schansduinen (NM), Fledder (NM), Noordsche Veld (SBB), Osbroeksweg (SBB) en Vlinderoute Moltmakersstuk (SBB en Vlinderstichting)

2025

periode		SNL-1					SNL-2					SNL-3					2023						
		14 apr - 27 apr	28 apr - 11 mei	12 mei - 25 mei	26 mei - 8 jun	9 jun - 22 jun	23 jun - 6 jul	7 jul - 20 jul	21 jul - 3 aug	4 aug - 17 aug	18 aug - 31 aug	1 sep - 14 sep											
weeknummers		16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37
Ans Stevens		vlinder- route												vlinder- route						vlinder- route	vlinder- route		
Berry Polling				Fledder						Fledder					Fledder			Fledder				Fledder	
Dirk Luijt		vlinder- route		Steenb.veld									vlinder- route	Schansduinen				Schansduinen		Osbroeksw.			
Hannie Leertentveld	Steenb.veld			Noordsche V	Osbroeksw.	Schansduinen	Schansduinen	Schenb.veld	Osbroeksw.	Noordsche V	Schansduinen	Schansduinen	Steenb.veld	Steenb.veld	Steenb.veld	Noordsche V				Schansduinen		Steenb.veld	
Hilly Tepper				vlinder- route	vlinder- route					vlinder- route	vlinder- route						Schansduinen			vlinder- route	vlinder- route		
Ipije Pater	Osbroeksw.		Noordsche V	Schansduinen	Noordsche V	Osbroeksw.	Schansduinen	Osbroeksw.	Osbroeksw.	Noordsche V	Osbroeksw.	Steenb.veld	Schansduinen	Steenb.veld	Steenb.veld	Osbroeksw.	Noordsche V	vlinder- route		Schansduinen		vlinder- route	vlinder- route
Jeroen Niezen				Schansduinen																		Steenb.veld	
Johanna Hefting				Schansduinen																		Steenb.veld	
Lammert Jan Aardema				Schansduinen																		Schansduinen	
Lidy Pool				Steenb.veld																			
Nelleke Sijes				Steenb.veld																			
Rinze van der Mei				Schansduinen																			
Toos van de Klashorst																							
Wiel Folkers																							

3. SNL-beheertypen met bijbehorende kwalificerende soorten

Bij SNL wordt door de provincie Drenthe van alle natuurgebieden in Drenthe een beheertype vastgesteld: het Natuurbeheerplan. Ook bestaat er een ambitiekaart, die aangeeft welk beheertype het terrein in de toekomst zou moeten krijgen. Op de website Kaartportaal Drenthe kunnen de beheertypen- en ambitiekaarten worden bekeken.

Aan de hand van de in een gebied gevonden flora en fauna wordt aan een beheertype de kwaliteit goed/matig/slecht toegekend. In tabel 3.1 zijn per beheertype de soorten kwalificerende dagvlinders en libellen aangegeven.

Tabel 3.1 Kwalificerende dagvlindersoorten per beheertype

code	beheertype	kwalificerende dagvlinders	kwalificerende libellen
L01.02	houtwal en houtsingel	geen	geen
L01.16	bossingel	geen	geen
N06.06	zuur ven of hoogveenven		Koraaljuffer
			Maanwaterjuffer
			Noordse glazenmaker
			Noordse witsnuitlibel
			Oostelijke witsnuitlibel
			Tengere pantserjuffer
			Venglazenmaker
			Venwitsnuitlibel
N07.01	droge heide	Aardbeivlinder	geen
		Bruine vuurvlinder	
		Duinparelmoervlinder	
		Grote parelmoervlinder	
		Heivlinder	
		Hooibeestje	
		Kleine heivlinder	
		Kommavlinder	
N11.01	droog schraalgrasland	Argusvlinder	geen
		Bruin blauwtje	
		Bruin dikkopje	
		Bruine vuurvlinder	
		Grote parelmoervlinder	
		Heivlinder	
		Hooibeestje	
		Klaverblaadje	
		Kommavlinder	
		Veldparelmoervlinder	
N12.02	kruiden- en faunarijk grasland	Argusvlinder	geen
		Bruin blauwtje	
		Bruin zandoogje	
		Bruine vuurvlinder	
		Geelsprietdikkopje	
		Groot dikkopje	
		Hooibeestje	
		Kleine parelmoervlinder	
		Zwartsprietdikkopje	
N15.02	dennen-, eiken- en beukenbos	geen	geen

4. Dagvlindergroepen

In de kaartjes met waarnemingen in hoofdstuk 5 geeft de kleur van de stip aan tot welke groep dagvlinders de waargenomen vlinder behoort. Deze groepen zijn ingedeeld naar het leefgebied waar de vlinders voorkomen (zie tabel 4.1). In de tabel zijn alleen de soorten opgenomen, die ook daadwerkelijk zijn waargenomen. De indeling is overgenomen van hoofdstuk 5 van 'Dagvlinders in Drenthe 2007-2015' van Dijkstra, Van der Veen, Alblas en Bosma (2017).

Tabel 4.1 Vlindergroepen ingedeeld naar leefgebied

kleur	groep	leefgebied	soorten (selectie)
	bosvlinders	bossen, houtwallen en landschappelijke beplantingen	Bont zandoogje, Boomblauwtje, Citroenvlinder, Eikenpage
	heidevlinders	heidevelden en stuifzanden	Groentje, Heideblauwtje
	graslandvlinders	graslanden en bermen	Bruin zandoogje, Groot dikkopje, Hooibeestje, Icarusblauwtje, Klein geaderd witje, Kleine vuurvlinder, Koevinkje, Oranje zandoogje, Oranjetipje, Zwartsprietdikkopje
	algemene vlinders	bebouwd gebied, erven, tuinen en parken	Atalanta, Dagpauwoog, Distelvlinder, Gehakelde aurelia, Groot koolwitje, Klein koolwitje, Kleine vos, Landkaartje
	zwervers	zwervers en dwaalgasten	Gele luzernevlinder

5. Beschrijving, beheertypen en waarnemingen per gebied

5.1 Steenbergerveld

5.1.1 Beschrijving en beheertypen

Het Steenbergerveld is eerder bezocht door de waarnemers van de vlinderwerkgroep in 2004, 2005, 2006, 2010, 2013, 2019 en 2022. Het terrein is gelegen ten noordwesten van de Hoofdstraat tussen Steenberg en Een. Het bestaat voornamelijk uit droge heide, met aan de noordzijde een vrijwel cirkelvormig ven (pingoruïne) en in het midden een kleiner ven met rondom een wat natter gebied. De meest voorkomende vegetatie van het heidegebied is Struikheide, Dopheide, Kraaiheide en Pijpenstrootje. In de noordwesthoek ligt een voormalig landbouwperceel, op de kaart aangeduid met 'akker'. Op dit perceel werden bij de drie oudste inventarisaties veel vlinders geteld, die op de toen aanwezige bloeiende kruiden afkwamen. Al vanaf 2013 werd door vergrassing het terrein minder aantrekkelijk voor vlinders. Vlakbij de akker en het ven ligt een grote bewoonde dassenburcht. Zowel akker als dassenburcht zijn door Natuurmonumenten uitgerasterd. In het zuidwesten is ook een klein gebied uitgerasterd om te proberen het aantal Klokjesgentianen daar te vergroten. In het zuidoosten liggen tegen de bosrand enkele stuifzanden. Twee kleine voormalige landbouwgebiedjes nabij de toegang tot het terrein zijn eveneens geïnventariseerd (op de kaart 'veld A' en 'veld B'). In Figuur 5.1.1 zijn de verschillende beheertypen van het gebied te vinden. De beheertypen zijn de laatste vijf jaar niet gewijzigd. Het rood omkaderde geïnventariseerde gedeelte is in totaal circa 21 ha groot.

Fig. 5.1.1 Beheertypenkaart 2025 van het Steenbergerveld

L01.02 = houtwal en houtsingel

N07.01 = droge heide

N15.02 = dennen-, eiken- en beukenbos

N06.06 = zuur ven en hoogveenven

N11.01 = droog schraalgrasland

Gezicht op de voormalige akker (foto Dirk Luijt)

Bloeiende heide op 30-8-2025 (foto Dirk Luijt)

5.1.2 Waarnemingen dagvlinders

Op het Steenbergerveld zijn in totaal 576 dagvlinders van 21 soorten waargenomen. In figuur 5.1.2 zijn alle waarnemingen van vlinders op het terrein weergegeven. Een aantal stippen liggen buiten de rode omlijning van het terrein, maar de waarnemingen zijn met zekerheid gedaan binnen de omlijning. De afwijkende posities zijn te wijten aan de (soms grote) onnauwkeurigheid van de GPS-coördinaten. De kleur van de stippen geeft de vlindergroep aan zoals beschreven in hoofdstuk 4. In Tabel 5.1.1 staan de waargenomen soorten en aantallen per deelgebied van het Steenbergerveld.

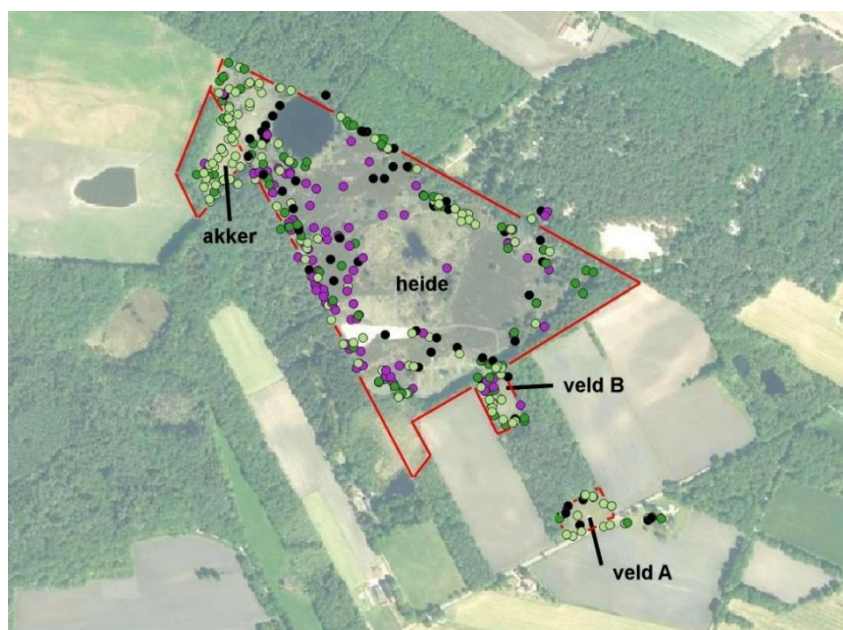

Fig. 5.1.2 Waarnemingen van dagvlinders met stippen in de kleur van de vlindergroep

In het heidegebied is alleen het Hooibeestje (2 exemplaren) als kwalificerende soort aangetroffen. Een andere leuke soort is het ene Heideblauwtje, dat door Lammert Jan Aardema en Dirk Luijt op 14 juli gezien én gefotografeerd werd aan de westzijde van de heide. In april en mei zijn grote aantallen Groentjes waargenomen.

Tabel 5.1.1 Aantallen waargenomen vlinders

naam terreingedeelte	heide	akker	veld A	veld B
beheertype	N07.01	N11.01	N11.01	N11.01
kenmerk	droge heide	droog schraal grasland	droog schraal grasland	droog schraal grasland
dagvlindersoort	aantal	aantal	aantal	aantal
Atalanta	5			
Bont zandoogje	7	1	3	
Boomblauwtje	26	1		1
Bruin zandoogje	2	3	7	
Citroenvlinder	41	5	2	11
Dagpauwoog	26		2	1
Distelvlinder	2			
Gehakkelde aurelia	1			
Groentje	147	2		7
Groot koolwitje	8		1	
Heideblauwtje	1			
Hooibeestje	2			
Icarusblauwtje	1	1		
Klein geaderd witje	19		2	3
Klein koolwitje	5			1
Kleine vos	1			
Kleine vuurvlinder	65	19	3	6
Koevinkje	3	62	16	6
(Koolwitje onbekend)	13	1	5	1
Landkaartje	1		4	
Oranje zandoogje	6	1	3	
Zwartsprietdikkopje	2	6		5
totaal aantal vlinders	384	102	48	42
aantal soorten	21	10	19	9
aantal bezoeken	10	10	10	10

Heideblauwtje 14 juli 2025
(foto Lammert Jan Aardema)

Bruin zandoogje (foto Lammert Jan Aardema)

5.1.3 Vergelijking met eerdere inventarisaties

Het Steenbergerveld is door onze werkgroep ook geïnventariseerd in 2004, 2005, 2006, 2010, 2013, 2019 en 2022. In tabel 5.1.2 is een overzicht gegeven van het aantal bezoeken en het totaal aantal waargenomen dagvlinders in de periode van week 16 t/m 37. Om de verschillende jaren enigszins te kunnen vergelijken is ook het gemiddeld aantal waargenomen vlinders per bezoek in de tabel opgenomen. Dat gemiddelde is omgezet naar een index, die voor 2004 op 100 is gesteld. De index verloopt nogal grillig: vlinderrijke jaren in 2005 en 2013 en weinig vlinders in 2019 en 2022. In 2025 lijken er weer meer vlinders gevlogen te hebben, maar het aantal soorten blijft de laatste jaren helaas laag. Verdwenen soorten zijn o.a. Bruine vuurvlinder, Groot dikkopje en Heivlinder.

Tabel 5.1.2 Vergelijking aantallen dagvlinders in de jaren 2004 t/m 2025

jaar	2004	2005	2006	2010	2013	2019	2022	2025
bezoeken	19	17	11	17	20	10	13	10
aantal exemplaren	733	1167	584	984	1305*	359*	365	576
gemiddeld per bezoek	39	69	53	58	65	36	28	58
index	100	178	138	150	169	93	73	150
aantal soorten	25	26	22	26	26	23	20	21

* In 2013 was er een explosie van Kleine vos met maar liefst 840 exemplaren en in 2019 werden er 122 invasieve Distelvlinders geteld. Het totaal aantal exemplaren in 2013 en 2019 is gecorrigeerd voor deze grote aantallen.

5.1.4 Waarnemingen libellen

Ook aan libellen is door een deel van de waarnemers weer aandacht besteed. In totaal noteerden zij op het Steenbergerveld 202 exemplaren van 17 verschillende soorten (zie tabel 5.1.3). Als de waargenomen soorten op de heide gekoppeld mogen worden aan de daar aanwezige vennen, dan zijn er 2 kwalificerende soorten (Oostelijke witsnuitlibel en Tengere pantserjuffer) aangetroffen behorend bij beheertype N06.06 (zuur ven of hoogveenven). De Oostelijke witsnuitlibel is de laatste jaren flink toegenomen in het noorden van het land. De in 2022 waargenomen Noordse witsnuitlibel is dit jaar niet aangetroffen.

Tabel 5.1.3 Aantallen waargenomen libellen

naam terreingedeelte	ven/heide	akker	veld B
beheertype	N06.06/ N07.01	N11.01	N11.01
kenmerk	droge heide	droog schraal grasland	droog schraal grasland
libellensoort	aantal	aantal	aantal
Azuurwaterjuffer	6	1	
Bloedrode heidelibel	6		
Bruinrode heidelibel	2		
Gewone oeverlibel	6		1
Gewone pantserjuffer	1		
Grote keizerlibel	10	2	
(Heidelibel onbekend)	2		1
Houtpantserjuffer	10		
Lantaartje	6		
(Libel onbekend)	1		
Oostelijke witsnuitlibel	2		
Paardenbijter	4	8	
(Pantserjuffer onbekend)	1		
Smaragdlibel	5		
Tengere grasjuffer	1		
Tengere pantserjuffer	23	1	
Viervlek	26		
Vuurjuffer	32	1	1
Vuurlibel	7		
Watersnuffel	30	1	4
totaal aantal libellen	181	14	7
aantal soorten	17	6	3
aantal bezoeken	10	10	10

Oostelijke witsnuitlibel (foto Hannie Leerentveld)

Vuurlibel (foto Dirk Luijt)

5.2 Schansduinen

5.2.1 Beschrijving en beheertypen

De Schansduinen zijn eerder geïnvventariseerd in 2014, 2019 en 2022. Het terrein bestaat uit Schansduinen-West en Schansduinen-Oost. Centraal in het **westelijke** gedeelte ligt een droge heide die voornamelijk uit Struikheide bestaat, maar op de wat nattere plekken groeit ook Dopheide. Tussen de heideplanten groeien veelvoorkomende kruiden zoals Muizenoor, Gewoon biggenkruid, Liggend walstro en Kruipbrem, maar ook staat er een aantal planten van het zeldzame Valkruid. Aan de randen van de heide groeit veel opslag van Braam. In het **oostelijke** gedeelte van de Schansduinen was het schaalgrasland bij onze eerdere inventarisaties in 2014 en 2019 een nog open gebied met veel bloeiende kruiden, zoals Zandblauwtje, Muizenoor, Stijve ogentroost, Gewone rolklaver en Brem, maar de laatste vijf jaar is het gebied min of meer dichtgegroeid met opslag van berk, den en vogelkers.

Figuur 5.2.1 toont de beheertypenkaart voor 2025. In vergelijking met de kaart uit 2022 zijn de beheertypen in beide gedeeltes van de Schansduinen nauwelijks gewijzigd. Alleen dat van 'strook zuid' in Schansduinen-Oost is gewijzigd van A15.0X (agrarische dooradering) naar N12.02 (kruiden- en faunairijk grasland). Het rood omkaderde gebied van de Schansduinen-West is circa 6,5 ha groot, waarvan 1,6 ha heide, 0,7 ha grasland en de rest bos. Het geïnvventariseerde gebied van de Schansduinen-Oost is in totaal 3,8 ha groot, met een schraalgrasland van 2,0 ha.

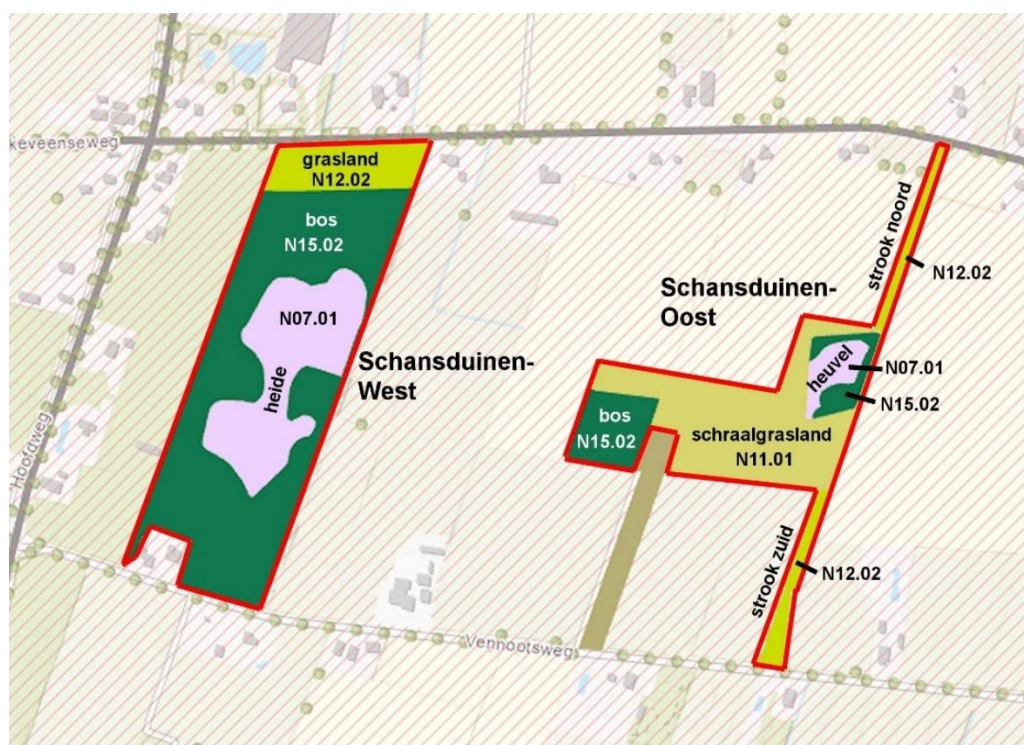

Fig. 5.2.1 Beheertypenkaart 2025 van de Schansduinen

N07.01 = droge heide

N12.02 = kruiden- en faunairijk grasland

N11.01 = droog schraalgrasland

N15.02 = dennen-, eiken- en beukenbos

Oranje zandoogje - Schansduinen-Oost
(foto Lidy Pool)

Distelvlinder – Schansduinen-West
(foto Nelleke Sijjes)

Koevinkje - Schansduinen-West
(foto Dirk Luijt)

5.2.2 Waarnemingen van dagvlinders

In de Schansduinen zijn in totaal 847 dagvlinders van 26 soorten waargenomen. In figuur 5.2.2 zijn alle waarnemingen van vlinders weergegeven. Een aantal stippen liggen buiten de rode omlijning van het terrein, maar de waarnemingen zijn met zekerheid gedaan binnen de omlijning. De afwijkende posities zijn te wijten aan de (soms grote) onnauwkeurigheid van de GPS-coördinaten. De kleur van de stippen geeft de vlindergroep aan zoals beschreven in hoofdstuk 4.

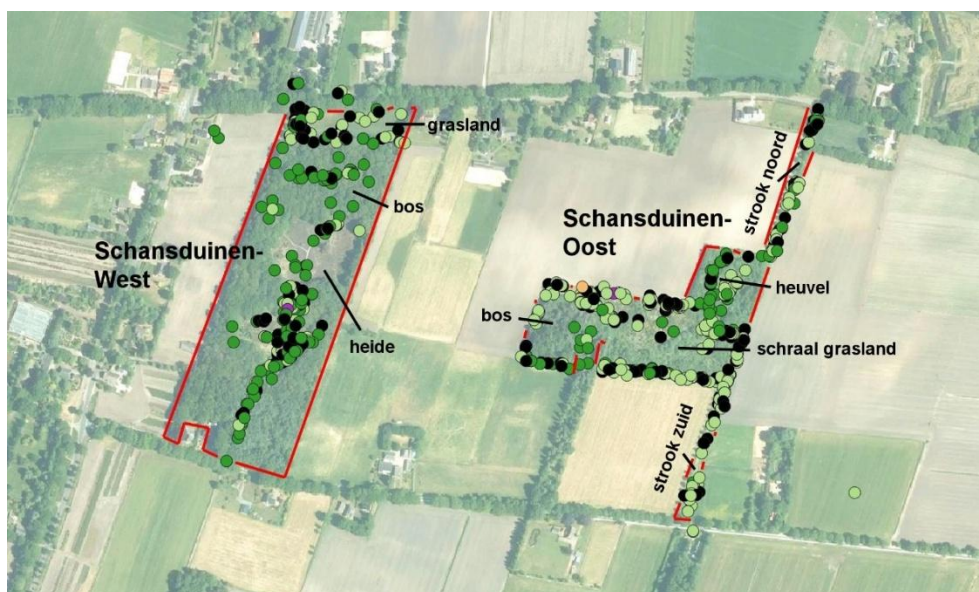

Fig. 5.2.2 Waarnemingen van dagvlinders met stippen in de kleur van de vlindergroep

5.2.2.1 Dagvlinders in Schansduinen-West

Het totaal aantal waargenomen vlinders in Schansduinen-West is 354 exemplaren van 19 soorten. Tabel 5.2.1 geeft de waargenomen soorten en aantallen in de drie gebieden van Schansduinen-West weer. In het grasland bij de Schansweg zijn 3 Bruine zandoogjes gezien, een kwalificerende soort van het beheertype kruiden- en faunairijk grasland (N12.02). In het heidegebied werden op 7 augustus door Rinze van der Mei twee Heideblauwtjes waargenomen. Ook in 2022 werd het Heideblauwtje in dit gebied gezien, zij het toen met slechts één exemplaar. Wellicht toch een kleine populatie?

Tabel 5.2.1 Aantallen waargenomen vlinders Schansduinen-West

naam terreingedeelte	heide	bos	grasland
beheertype	N07.01	N15.02	N12.02
kenmerk	droge heide	dennen-, eiken- en beukenbos	kruiden- en faunairijk grasland
dagvlindersoort	aantal	aantal	aantal
Atalanta	5	1	4
Bont zandoogje	22	62	12
Boomblauwtje	25	1	1
Bruin zandoogje	6		3
Citroenvlinder	12	8	6
Dagpauwoog	8		41
(Dikkopje onbekend)	2		
Distelvlinder	1		
Gehakelde aurelia	3		1
Groot dikkopje	8	1	1
Groot koolwitje	7		4
Heideblauwtje	2		
Klein geaderd witje	6	5	7
Klein koolwitje	7	10	11
Kleine vuurvvlinder			5
Koevinkje	11		9
(Koolwitje onbekend)	14	1	5
Landkaartje	4		6
Oranje zandoogje	1		
Oranjetipje	2		1
Zwartsprietdikkopje	2		
totaal aantal vlinders	148	89	117
aantal soorten	18	7	15
aantal bezoeken	13	13	13

5.2.3 Dagvlinders Schansduinen-Oost

Het totaal aantal waargenomen vlinders in Schansduinen-Oost is 493 exemplaren van 24 soorten. Tabel 5.2.2 geeft de waargenomen soorten en aantallen in de vijf gebieden van Schansduinen-Oost weer. Het schraalgrasland op het afgeplagde gedeelte is het rijkst aan flora en vlinders. Er ontbreken echter kwalificerende soorten. In 'strook-noord' en 'strook-zuid' van beheertype kruiden- en faunarijk grasland zijn wel kwalificerende soorten gezien. In noord waren dat 7 Bruine zandoogjes, een Groot dikkopje en een Zwartsprietdikkopje en in strook zuid 10 Bruine zandoogjes, een Groot dikkopje en een Hooibeestje. Een bijzondere waarneming was de *Gele luzernevlinder* door Lammert Jan Aardema op 19 september.

Tabel 5.2.2 Aantallen waargenomen vlinders Schansduinen-Oost

naam terreingedeelte	schraal-grasland	heuvel	bos	strook noord	strook zuid
beheertype	N11.01	N07.01	N15.02	N12.02	N12.02
kenmerk	schraal-grasland	droge heide	dennen-, eiken- en beukenbos	kruiden- en faunarijk grasland	kruiden- en faunarijk grasland
dagvlindersoort	aantal	aantal	aantal	aantal	aantal
Atalanta	3	1	1	4	1
Bont zandoogje	11	20	13	6	1
Boomblauwtje	7	3	1		
Bruin zandoogje	29		3	7	10
Citroenvlinder	8	4	4	4	
Dagpauwoog	10	4	2	3	1
Distelvlinder	2				1
Eikenpage				1	
Gehakelde aurelia	2		1		
Gele luzernevlinder	1				
Groot dikkopje	1			1	1
Groot koolwitje	10	1	3	3	1
Heideblauwtje	1				
Hooibeestje					1
Icarusblauwtje	7				
Klein geaderd witje	15	6	6	4	2
Klein koolwitje	21	4	2	5	5
Kleine vos	4			5	
Kleine vuurvlinder	14	6	1	4	4
Koevinkje	57	1	1	21	37
(Koolwitje onbekend)	19		1	6	3
Landkaartje	3			6	1
Oranje zandoogje	5				1
Oranjetipje	8		1	3	
Zwartsprietdikkopje	11			1	
totaal aantal vlinders	249	50	40	84	70
aantal soorten	22	10	13	16	14
aantal bezoeken	13	13	13	13	13

5.2.4 Vergelijking met eerdere inventarisaties Schansduinen

De terreinen in de Schansduinen zijn ook bezocht in 2014, 2019 en 2022. Tabel 5.2.3 geeft voor Schansduinen-West en Schansduinen-Oost een overzicht van de waargenomen aantallen dagvlinders, het aantal bezoeken en het aantal verschillende soorten. Het gemiddeld aantal vlinders per bezoek en de daarvan afgeleide index laat zien, dat 2014 voor beide gebieden het jaar was met relatief het grootste aantal vlinders. In het rapport van 2019 werd geconstateerd, dat ten opzichte van 2014 de aantallen vlinders rond de 35% waren achteruitgegaan. Dit gold gemiddeld ook voor 2022, zij het dat in dat jaar de vlinders in Schansduinen-Oost wat slechter vlogen dan in 2019 en die in Schansduinen-West juist wat beter. De getallen voor Schansduinen-West zijn voor dit jaar bijna op het niveau van 2014, maar die van Schansduinen-Oost blijven achter, mogelijk veroorzaakt door het dichtgroeien van de open plekken.

Tabel 5.2.3 Vergelijking aantallen dagvlinders in de jaren 2014, 2019, 2022 en 2025

gebied	Schansduinen-West				Schansduinen-Oost			
	2014	2019	2022	2025	2014	2019	2022	2025
bezoeken	28	10	12	13	28	10	12	13
aantal exemplaren	850	171	293	354	1706	459	391	493
gemiddeld per bezoek	30	17	24	27	61	46	32	38
index	100	56	80	91	100	75	53	62
aantal soorten	22	18	18	19	23	21	21	24

5.2.4 Libellen

In beide delen van de Schansduinen werd door 6 waarnemers aandacht besteed aan libellen en waterjuffers. In totaal noteerden de waarnemers 76 exemplaren van 18 verschillende soorten (zie tabel 5.2.4). Deze getallen zijn aanzienlijk beter dan in 2022 (31 exemplaren van 11 soorten) en dat zal mede komen doordat vrijwel alle waarnemers de laatste jaren beter getraind zijn o.a. door deelname aan een libellencursus en door deelname aan de wekelijkse libelleninventarisaties bij het Holveen in Rodersch.

Azuurwaterjuffer (foto Nelleke Sijses)

Platbuik (foto Nelleke Sijses)

Tabel 5.2.4 Aantallen waargenomen libellen Schansduinen

naam terreingedeelte	heide	grasland	schraal-grasland	heuvel	strook noord
gebied	west	west	oost	oost	oost
beheertype	N07.01	N12.02	N11.01	N07.01	N12.02
kenmerk	droge heide	kruiden- en faunarijk grasland	schraal-grasland	droge heide	kruiden- en faunarijk grasland
libellensoort	aantal	aantal	aantal	aantal	aantal
Azuurwaterjuffer			1		1
Blauwe breedscheenjuffer			1		1
Blauwe glazenmaker	1				
Bloedrode heidelibel	4				
Bruine glazenmaker	1				
Bruine korenbout	1				
Bruinrode heidelibel	1				
Gewone oeverlibel	2	1	1	1	
Glassnijder	2				
Grote keizerlibel	1		5		
(Heidelibel onbekend)	10		1		
Houtpantserjuffer					1
Lantaarntje	1				
Paardenbijter		10	8		
Platbuik	1		4	2	1
Smaragdlibel	1		1		
Viervlek	4		1		
Vroege glazenmaker	2		1	1	
Vuurjuffer				1	
totaal aantal libellen	32	11	24	5	4
aantal soorten	13	2	9	4	4
aantal bezoeken	13	13	13	13	13

5.3 Fledder

5.3.1 Beschrijving en beheertypen

Het gebied Fledder(s) aan de bovenloop van De Slokkert bestaat uit grasland doorsneden en omringd door houtwallen. Midden door het gebied loopt de bovenloop van De Slokkert. Figuur 5.3.1 toont de beheertypenkaart voor 2025. Op de houtwallen en De Slokkert na is het gehele gebied aangeduid als N12.02 (kruiden- en faunarijk grasland). Het beheertype is de laatste 10 jaar niet gewijzigd. Het onderzochte gebied is 10,7 ha groot.

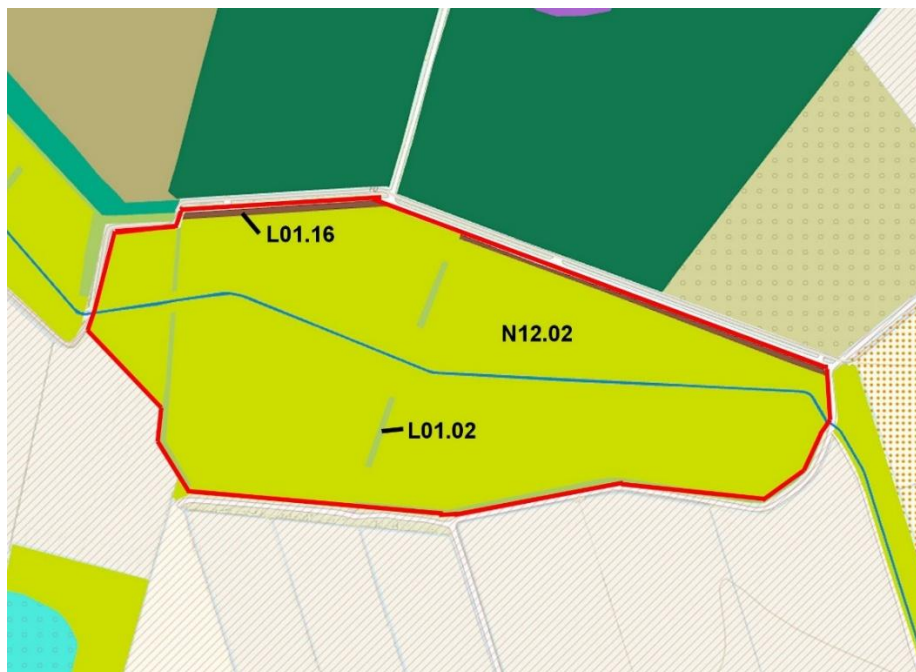

Fig. 5.3.1 Beheertypenkaart 2025 van Fledder

L01.02 = houtwal en houtsingel

L01.16 = bossingel

N12.02 = kruiden- en faunarijk grasland

Grasland noordzijde op 9 aug 2025
(foto Berry Polling)

Insnijding van De Slokkert
(foto Berry Polling)

5.3.2 Waarnemingen dagvlinders

In Fledder zijn in totaal 687 vlinders van 19 soorten waargenomen. In figuur 5.3.2 zijn alle waarnemingen van dagvlinders op het terrein weergegeven. De kleur van de stippen geeft de vlindergroep aan zoals beschreven in hoofdstuk 4. Tabel 5.3.1 geeft een overzicht van de in het gebied waargenomen soorten en aantallen. Er zijn drie kwalificerende soorten waargenomen: Bruin zandoogje, Groot dikkopje en Zwartsprietdikkopje (groen aangegeven in de tabel). De vlinders hebben dit jaar goed gevlogen met mooie aantallen grasvlinders zoals Koevinkjes en Bruine zandoogjes. Opvallend was het grote aantal Landkaartjes, een vlinder die het dit jaar ook landelijk goed deed.

Fig. 5.3.2 Waarnemingen van dagvlinders met stippen in de kleur van de vlindergroep

Tabel 5.3.1 Aantallen waargenomen vlinders Fledder

beheertype	N12.02
kenmerk	kruiden- en faunarijk grasland
dagvlindersoort	aantal
Atalanta	9
Bont zandoogje	9
Boomblauwtje	3
Bruin zandoogje	65
Citroenvlinder	24
Dagpauwoog	93
Distelvlinder	1
Gehakkelde aurelia	7
Groot dikkopje	24
Groot koolwitje	5
Klein geaderd witje	14
Klein koolwitje	36
Kleine vos	2
Kleine vuurvlinder	62
Koevinkje	105
(Koolwitje onbekend)	15
Landkaartje	155
Oranje zandoogje	16
Oranjetipje	21
Zwartsprietdikkopje	21
totaal aantal vlinders	687
aantal soorten	19
aantal bezoeken	5

5.3.3 Vergelijking met eerdere inventarisaties

Het gebied Fledder is eerder bezocht in 2015 en 2022. Het in 2015 bezochte gebied was iets groter dan het in 2022 en 2025 bezochte gedeelte, zodat vergelijking van de resultaten lastig is. Wel kunnen we uit de hoge index van dit jaar afleiden dat de vlinders in Fledder talrijker zijn geworden.

Tabel 5.1.2 Vergelijking aantallen dagvlinders in de jaren 2015, 2022 en 2025

jaar	2015	2022	2025
bezoeken	4	13	5
aantal exemplaren	200	873	687
gemiddeld per bezoek	50	58	137
index	100	116	274
aantal soorten	18	23	19

5.3.4 Waarnemingen libellen

Het gebied Fledder is niet uitvoerig op libellen geïnventariseerd. Onderstaande tabel 5.3.2 laat zien welke soorten werden waargenomen. In totaal werden er 14 exemplaren genoteerd van 5 verschillende soorten.

Tabel 5.3.2 Aantallen waargenomen libellen Fledder

beheertype	N12.02
kenmerk	kruiden- en faunairijk grasland
libellensoort	aantal
Grote keizerlibel	6
Smaragdlibel	3
Viervlek	2
Vuurjuffer	1
Watersnuffel	2
totaal aantal libellen	14
aantal soorten	5
aantal bezoeken	5

Vuurjuffer (foto Berry Polling)

6 Diversen

6.1 Aantallen dagvlinders en libellen per waarnemer

In tabel 6.1.1 en 6.1.2 zijn de waargenomen aantallen van respectievelijk dagvlinders en libellen per waarnemer en per gebied af te lezen.

Tabel 6.1.1 Aantallen vlinders per waarnemer en gebied

waarnemer	Steenberger-veld	Schans-duinen-West	Schans-duinen-Oost	Fledder	totaal
Berry Polling				687	687
Dirk Luijt	271	52	65		388
Hannie Leerentveld	87	67	129		283
Hilly Tepper		13	6		19
Ipie Pater	60	99	131		290
Jeroen Niezen	*	*	*		*
Johanna Hefting		9	9		18
Lammert Jan Aardema	50	39	116		205
Lidy Pool	63	10			73
Nelleke Sijses	30	18	10		58
Rinze van der Mei		32	22		54
Toos van de Klashorst	15	10	1		26
Wil Folkers		5	4		9
totaal aantal vlinders	576	354	493	687	2110

*Jeroen Niezen heeft wel meegelopen, maar geen waarnemingen ingevoerd

Tabel 6.1.2 Aantallen libellen per waarnemer en gebied

waarnemer	Steenberger-veld	Schans-duinen-West	Schans-duinen-Oost	Fledder	totaal
Berry Polling				14	14
Dirk Luijt	108	10	2		120
Hannie Leerentveld	60	7	11		78
Ipie Pater	5	3	3		11
Jeroen Niezen	*	*	*		*
Lammert Jan Aardema	1				1
Lidy Pool	23	2			25
Nelleke Sijses	5	9	9		23
Rinze van der Mei		12	8		20
totaal aantal libellen	202	43	33	14	292

*Jeroen Niezen heeft wel meegelopen, maar geen waarnemingen ingevoerd

6.2 Wanneer vlogen de dagvlinders?

In Figuur 6.2 worden de aantallen vlinders getoond per deelgebied en per periode van twee weken (zie rooster op pagina 5). De datum onder de staven van het diagram is het midden van een tweewekelijkse periode. Na een goede start zette al eind mei/begin juni de gebruikelijke junidip in. Eind juni/begin juli namen de aantallen sterk toe met een maximum in de eerste helft van juli. In augustus waren de aantallen matig.

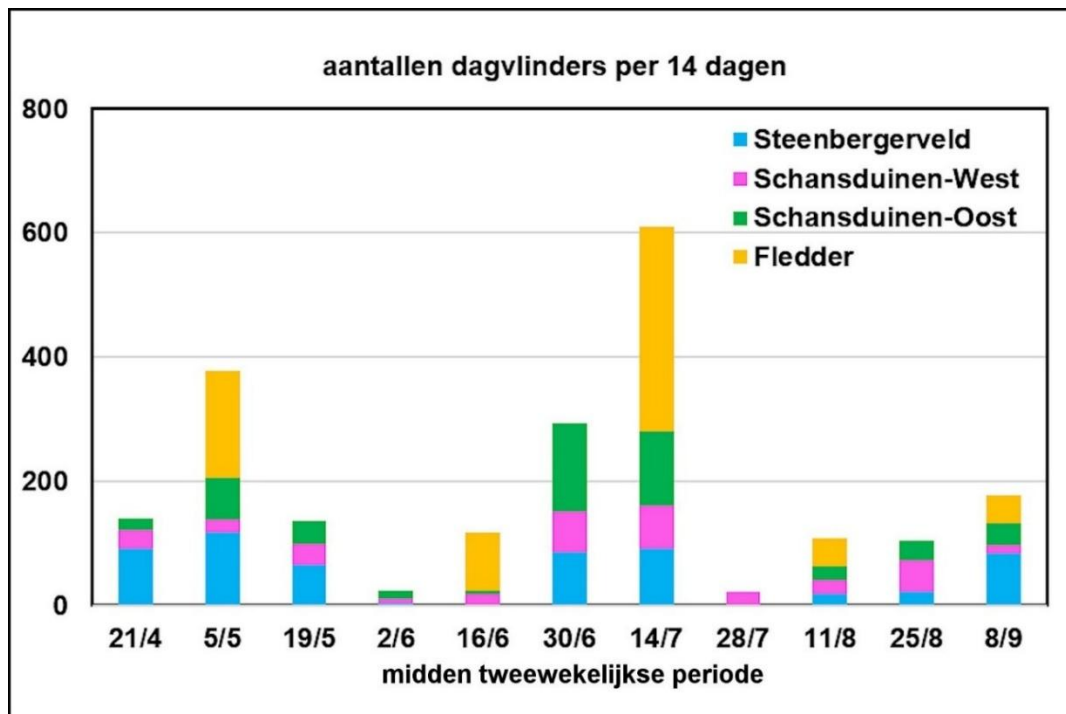

Fig. 6.2 Aantallen dagvlinders per gebied en per periode

6.3 Overige waarnemingen van flora en fauna

Naast dagvlinders en libellen zijn in de gebieden ook waarnemingen van andere soortgroepen gedaan. Deze waarnemingen zijn 'bijvangst' en in het geheel niet volledig. In tabel 6.3.1 een overzicht gesorteerd op soort en gebied.

Tabel 6.3.1 Waargenomen soorten van overige flora en fauna per soort en gebied

soortgroep/soort	Steenberger-veld	Schans-duinen-West	Schans-duinen-Oost	Fledder
Nachtvinders				
Bruine grijsbandspanner			1	
Buxusmot	1			
Dwergspanner onbekend	1			
Gamma-uil	1	1	3	
Gestippelde oogspanner		1		
Gestreepte goudspanner			1	
Gewone heispanner	3	2		
Granietbladroller	1			
Gauwe borstel	1			
Huismoeder	1			
Kolibrievlinder				1
Metaalvlinder	1			
Nachtpauwogen	1			
Ringelrups			1	
Sint-jacobsvlinder			12	
Sint-jansvlinder			1	
Witte grijsbandspanner	1			
Overige insecten				
Akkerhommel			1	
Blinde bij		1		
Dennenkniptor	1			
Europese hoornaar	1			
Gedekte gouden tor ssp. metallica			1	

soortgroep/soort	Steenberger- veld	Schans-duinen- West	Schans-duinen- Oost	Fledder
Groene struiksnuitkever		1		
Grote populierenhaan	1			
Kleine of Kustbijvlieg		1		
Lederschallebijter			1	
Phasia aurigera (famile sluipvliegen)		1		
Wespspin	1			
Amfibieën en reptielen				
Zandhagedis		1		
Vaatplanten				
Klokjesgentiaan	151			
Muizenoor	1			
Rankende helmbloem	1			
Valkruid		3		
Zwerfheide		2		
Vogels				
Grauwe klauwier				1
Koekoek	1			

6.4 Beschikbaarheid individuele waarnemingen

De individuele waarnemingen zijn beschikbaar in Excel-formaat met o.a. waarnemer, datum, soort, aantal, XY-coördinaten (RD) en gebiedsnaam.

Nachtpauwoog ten prooi aan een kruisspin – Steenbergerveld
6 april 2025 (foto Nelleke Sijses)

Juvenilele Grauwe klauwier – Fledder – 9 aug 2025
(foto Berry Polling)

Valkruid – Schansduinen-West – 12 juni 2025
(foto Jeroen Niezen)

Zwerfheide – Schansduinen-West – 27 aug 2025
(foto Ipie Pater)